

עשרה הרוגי מלכות ביום הכיפורים!?
הרב מואיז נבון

[קראו את הפיוט של "אלה אזכרה"]

R. Nachman Levine, "Eleh Ezkerah", Hakira 13, p.251

None of it is historical; all of it is true. It is not about an historical event. What it is about is astonishing. It is about the Yom Kippur Avodah. It systematically and transparently describes the martyrdom in terms of the Yom Kippur Avodah's motifs of preparation, priestly purification, lottery, calling out the Name, slaughter, skinning, spilling and sprinkling of blood, burning, etc., as its central theological idea. Eleh Ezkerah is about the aggregate **death of the righteous**, which **atones** for Israel as the sacrifices do.

תלמוד בבלי מסכת מועד קטן דף כח עמוד א

אמר רבי אמי: למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה - לומר לך: מה פרה אדומה מכפרת - **אף מיתתן של צדיקים מכפרת**. אמר רבי אלעזר: למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה? - מה בגדי כהונה מכפרין - **אף מיתתן של צדיקים מכפרת**.

תורה תמימה הערות במדבר פרק כ הערה ב

... והנה בכלל לא נתבאר ערך הענין שמיתת צדיקים מכפרת ומה טעם בדבר, וי"ל כונת הענין ע"פ מ"ש בפדר"א פרק י"ז בענין מיתת שאול דכתיב ביה (ש"יב כ"א) "ויקברו את עצמות שאול ויעתר אלהים לארץ אחרי כן", וז"ל [פדר"א]: **כיון שראה הקדוש ברוך הוא שגמלו לו חסד [שצמו ובכו וספדו לו, כמבואר שם] מיד נתמלא רחמים, שנאמר "ויעתר אלהים לארץ אחרי כן וכו", ע"כ. מבואר מזה שלא המיתה עצמה מכפרת אלא האבל והכבוד שונהגין במיתת צדיקים, כי כבוד זה הוא כבוד ה':**

MAN: Perhaps one could go further and say that in the people's mourning over their loss, they identify with the qualities of the tzadik and thereby do teshuva, atoning and elevating themselves.

R. Nachman Levine, p. 269

In the transfer of guiltless sons atoning for culpable fathers to innocent fathers atoning for guilty sons—we the readers—**we take responsibility** and say (the alliterative rhyming) **"Hatanu Tzureinu//Selah Lanu Yotzreinu"**: "We have sinned, our Rock//Forgive us, our Creator," ...

~ כיוון חדש ~

R. Eliezer Berkovits, Faith after the Holocaust, p. 125

The very angels in heaven cried out bitterly: "Is this then the Torah? And this its reward?" Whereupon a heavenly voice was heard: "If I hear another sound, I shall turn the world back to water and my throne's footstool (i.e., the earth) to *tobu v'bobu*. This is a decree (*gezeira*) from before me. **Accept** it ye who find your pleasure in the Law, which precedes creation."

Why did they not utter that one sound, that protesting 'No' to the abomination, euphemistically called "the footstool of his throne"? If such is the footstool, by all means let it go crushing down into its primordial *tobu v'bobu*. The martyrs, Rabbi Akiva and his saintly friends, did not speak that condemning 'No.' They knew that the real issue was not their suffering; at stake was God's act of creation, his freedom and authority to say, "Let there be!" The chosen ones know that the choice is between *tobu v'bobu* of non-existence and their **acceptance** of the yoke of the divine experiment of creation. Without their **acceptance**, the world would indeed have turned back into nothingness. Only when the chosen ones choose to **accept** "the decree" does the world acquire the moral right to continue to exist. As they **accept** the yoke, God may go on being long-suffering with the rest of mankind. The world is sustained by the suffering of the guiltless. God's chosen people is the **suffering servant** of God.

- הגזירה: גזירת הבריאה "divine experiment of creation": אדם ולא רובוט << בחירה חופשית
R. Eliezer Berkovits, p. 148 - Man is man only if he may choose between alternative courses of action, and if can do so in moral freedom.

- אפשרות לטוב ולרע: ארך אפים << הסתר פנים
R. Eliezer Berkovits, p. 107 - One may call it the **divine dilemma** that God's *Erek Apayim*, his patiently waiting countenance to some is, of necessity, identical with his *Hester Panim*, his hiding of the countenance, to others.

- דילמת האל: ארך אפיים לרעים << הסתר פנים לטובים << צדיקים נפגעים ללא צדק
R. Eliezer Berkovits, p. 125 -The world is sustained by the suffering of the guiltless.

- האולטימטום: קבלת הסבל ללא הצדקה או סוף העולם.

שָׂרְפִי מַעֲלָה צַעֲקוּ בְמִרְחֵק: זֶה תוֹרָה וְזֶה שְׂכָרָה!?!
 עֲנֵתָה בַת קוֹל מְשֻׁמִּים: אִם אֲשַׁמְעֵךְ קוֹל אַחַר אֲהַפְּדֶךָ אֶת הָעוֹלָם לְמִים, לְתַהוּ וְבַהוּ אֲשִׁית הַדּוֹמִים
 גְּזֵרָה הִיא מִלְפָּנַי קַבְּלוּהָ מִשְׁעֵשְׂעֵי דַת יוֹמִים

R. Eliezer Berkovits, p. 125 -Only when the **chosen ones** choose to accept "the decree" does the world acquire the moral right to continue to exist.

- עדי ועבדי:
ישעיהו פרק מג (ו) אתם עדי נאם קוֹקוּ וְעַבְדֵי אֲשֶׁר בְּחַרְתִּי לְמַעַן תִּדְעוּ וְתִאֱמְנוּ לִי וְתִבְנוּ כִּי אֲנִי הוּא לְפָנַי לֹא נוֹצֵר אֶל וְאַחֲרַי לֹא יִהְיֶה:

R. Eliezer Berkovits, p. 125 - God's chosen people is the **suffering servant** of God.
R. Eliezer Berkovits, p. 114-6 - God's [decidedly] unconvincing presence in history is testified to through the survival of Israel. ... There is no other witness that God is present in history but the history of the Jewish people. ... The **survival** of a people that has lived without power is **inexplicable** in a world that lives essentially by reliance on power.

- קבלה מרצון:
R. Eliezer Berkovits, p. 136 – [The Akeida] was not a **command** of God, but a **request** that Abraham take upon himself this most exacting of all God's impositions.

- מי קבל עדות הסבל? עשרה הרוגי מלכות

- טענתנו לכפרה

חֲנוּן הַבֵּיטָה מִמְרוֹמִים תִּשְׁפַּכְתְּ דָם הַצְדִּיקִים וְתִמְצִית דָּמִים
 תִּרְאֶה בְּפָרוּחְךָ וְהַעֲבֵר כְּתָמִים אֶל מְלֶכֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רַחֲמִים
 [**אִין וִידוּי**]

~ עדות אלטרניבית ~

- **R. Nachman Levine, p.251** –
 Eleh Ezkerah combines the themes of loss and responsibility in the Avodah's acrostic form to describe a tragic **anti-Avodah** directly caused by the absence of the **Temple Avodah**.

- מתי קוראים על עשרה הרוגי מלכות ביוה"כ? אחרי "מראה כהן"!

R. Soloveitchik - Why the happiness in reciting the 'mar'eh kohen'? Why was it sung with such a happy tune? The answer is that **the Kohen Gadol reflected the radiance of the Shechina**. Through witnessing the radiant appearance of the Kohen Gadol, there could be no doubt about Hashem's acceptance of Klal Yisrael's prayers.

אָמַת מִה נִהְדָּר הִיא כְּהֵן גָּדוֹל
 בְּצִאתוֹ מִבֵּית קֹדֶשׁ הַקֹּדֶשִׁים בְּשִׁלּוֹם בְּלִי פֶגַע
 כָּאֵהָל הַנִּמְתַּח בְּדַרְי מַעֲלָה מִרְאֵה כְּהֵן
 ...
 כָּל אֱלֹהִים בְּהִיּוֹת הַיִּכָּבֵל עַל יְסוּדוֹתָיו
 וּמִקֹּדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ עַל מְכוֹנֹתָיו
 וְכֵהֵן גָּדוֹל עוֹמֵד וּמְשַׁרֵּת
 דּוֹרוֹ רָאוּ וְשָׂמְחוּ

- מתי התקבל עדות הסבל? עשרה הרוגי מלכות!

- מיתתן של צדיקים מכפרת

- "אלה אזכרה" כתמריץ לתשובה ביוה"כ

“אלה אזכרה” (קינה על עשרה הרוגי מלכות)

לשפף דמו מהר כשור פֶר
וּכְשֶׁנֶחֱתַף ראשו נטלו רבי ישמעאל וצרח עליו בקול מר כשופר
אי הלשון הממהרת להורות באמרי שפר
בעונות איד עתה לוחכת את העפר
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

מה מאד בכה עליו בחרדה
בת בליעל לקול בכיתו של רבי ישמעאל עמדה
תאר לפיו בלבה חמדה
ושאלה מאת אביה חיתו להעמידה

נאץ בליעל דבר זה לעשותו
להפשיט עורו מעל פניו שאלה מאתו
ולא עכב דבר זה לעשותו
וכשהגיע למקום תפלין צרח בקול מר ליוצר נשמתו
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

שרפי מעלה צעקו במרה
זו תורה וזו שכרה
עוטה כשלימה אורה
אויב מנאץ שמד הגדול והנורא
ומחרף ומגדף על דברי תורה

ענתה בת קול משמים
אם אשמע קול אחר אהפך את העולם למים
לתהו ובהו אשית הדומים
גזרה היא מלפני קבלוה משעשעי דת יומים
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

פקידים נהרגו מאחרי שבת בתי כנסיות
מלאי מצות כרמון וכזויות
והוציאו את רבי עקיבא דורש כתרי אותיות
וסרקו בשרו במסרקות פיפיות

צוה להוציא רבי חנניא בן תרדיון מבית אולמו
ובחבילי זמורות שרפו גלמו
וספיגין של צמר שמו על לבו לעכב עצמו
וכשנסתלקו מיד נשרף וספר תורה עמו
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

קוננו קדושים עם לא אלמן
כי על דבר מועט נשפף דמן
לקדש שם שמים מסרו עצמן
בהריגת רבי חצפית המתרגמן

רעה תאחז כל שומע שמוע
ותזל כל עין דמוע
ונהפך לאבל כל שעשוע
בהריגת רבי אלעזר בן שמוע
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

שחתוני צרי ומעני
ומלאו כרסם מעדני
והשקוני מי רוש ולעני
בהריגת רבי חנינא בן חכינאי

תקפו עלינו צרות מצות להפר
ומאנו לקחת הון וכפר
כי אם נפשות ההוגות אמרי שפר
כמו רבי יששב הסופר
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

אלה [הרוגי מלכות] אזכרה ונפשי עלי אשפכה
כי בלעונו זדים כעגה בלי הפוכה [בטרם עת]
כי בימי השר לא עלתה ארוכה
לעשרה הרוגי מלוכה [של רומי]

בלמדו ספר [תורה] מפי משולי ערמת [כינוי לתלמידי חכמים]
והבין ודקדק [מושל הרומי] בדת רשומת
ופתח ב"ואלה המשפטים" וחשב מזמת
"וגונב איש ומכרו ונמצא בידו מות יומת"
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

גבה לב בגדולים [בתלמידי חכמים]
יצוה [לאחרים] למלאת פלטרו נעלים
וקרא לעשרה חכמים גדולים
מביני דת וטעמיה בפלפולים

[ציווה המושל:] דינו משפט זה לאשורו
ואל תענתוהו בקרב לאמרו
כי אם הוציאוהו לאמתו ולאורו:
"כי ימצא איש גונב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו
ומכרו..."
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

הם כענו לו "ומת הגנב." ההוא
נס: איזה אבותיכם אשר אחיהם מכרוהו
לארחת ישמעאלים סחרוהו
ובעד נעלים נתנהו?

ואתם קבלו דין שמים עליכם
כי מימי אבותיכם לא נמצא ככם
ואם היו בחיים הייתי דנם לפניכם.
ואתם תשאו עון אבותיכם
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

[החכמים ענו:] זמן תנה לנו שלשת ימים
עד שנדע אם נגזר הדבר ממרומים
אם אנו חייבים ואשמים
נסבל בגזרת מלא רחמים

חלו וזעו ונעו כלמו
על רבי ישמעאל כהן גדול נתנו עינינו
להזכיר את השם [המפורש] לעלות לאדונינו
לדעת אם יצאה הגזרה מאת אלהינו
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

טהר רבי ישמעאל עצמו והזכיר את השם בסלודים
ועלה למרום ושאל מאת האיש לבוש הבדים
ונם לו: קבלו עליכם צדיקים וידידים
כי שמעתי מאחורי הפרגוד כי בזאת אתם נלקדים

ירד והגיד לחבריו מאמר אל
יצוה הבליעל להרגם בכח וקאל
ושנים מהם הוציאו תחלה שהם גדולי ישראל
רבי ישמעאל כהן גדול ורבו שמעון בן גמליאל נשיא ישראל
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.

פרת ראשו תחלה הרבה מנו לבען
ונם לו הרגני תחלה ואל ארצה במיתת משרת לדר במעון
להפיל גורלות צוה צפעון
ונפל הגורל על רבן שמעון

"אלה אזכרה" (קינה על עשרה הרוגי מלכות)

זאת קראתנו וספרנו בשנון
ושפכנו לב שפול ואנון
ממרום הסכת תחנון
ה' ה' אל רחום וחנון

חנון הביטה ממרומים
תשפכת דם הצדיקים ותמצית דמים
תראה בפרגודך והעבר כתמים
אל מלך יושב על כסא רחמים
[אין וידי]

חתונו בני עדינה השוממה
הרעו לנו מפל מלכי אדמה
והרגו ממנו כמה וכמה
בהריגת רבי יהודה בן דמה

דברת בית יעקב אש ובית יוסף להבה
הן עתה קש אורם כבה
חי זעך קומתם בבעור היום הבא
כי הסכימו להרג עשרה צדיקים עם רבי יהודה בן בבא
חטאנו צורנו סלח לנו יוצרנו.